

# 1. HLEDÁNÍ KŘESŤANSKÉ SVOBODY

---

*Když nás Kristus osvobodil, chtěl, abychom zůstali svobodní ... podstatná je víra, která prokazuje svoji sílu prostřednictvím lásky. Měli jste dobrý start. Kdo vás přiměl, abyste se zmenšenou dychtivostí poslouchali pravdu?*

– Galat'anům 5:6, 7, Jerusalem Bible.

SVOBODA, obdobně jako víra, láska a pravda, je životně nezbytnou součástí pravého křesťanství. Víra, láska a pravda vzkvétají tam, kde panuje svoboda. Kde je svobody málo, nebo žádná, víra, láska a pravda nevyhnutelně strádají. – 2. Korint'anům 3:17.

Boží syn nám dal svobodu za zcela zřetelným účelem. Dostali jsme svobodu, abychom v naší víře a lásce mohli dojít co nejhlubšího vyjádření, které by nebylo spoutáno omezeními, jimiž nás svazují smrtelní lidé, nikoli Bůh. Pokud se této svobody vzdáme, nevyhnutelně to bude mít za následek ztrátu pravdy. A ti, kteří nás pak začnou postupně spoutávat, budou tak činit prostřednictvím nikoli pravdy, ale omylu.

Statisíce lidí se v průběhu několika uplynulých desetiletí oddělily od náboženství, do kterého jsem se narodil – náboženství svědků Jehovových. Během téhož období se statisíce jiných lidí staly členy tohoto náboženství, a to dokonce tolik, že svědkové mohou vykazovat stabilní růst. Domnívám se, že ani úbytek ani nárůst *samy o sobě* nic nedokazují.

U těch, kteří se rozhodli odejít, je důležité znát *příčinu* jejich odchodu, která byla důvodem jejich rezignace. Byla to jejich láska k pravdě, touha začít vyjadřovat svoji víru a lásku v prostředí skutečné křesťanské svobody? A opravdu to v prostředí, které opustili, nebylo možné? Bylo to, že se rozhodli odejít, oprávněně?

Obdobně je možné položit určité otázky těm, kteří se členy stávají. Nelze popřít, že mnozí z nich byli předtím bez zájmu o náboženství, nepocíťovali duchovní potřeby, a jejich pohled na svět byl převážně zaměřen na hmotné věci. Vstupem mezi svědky u nich v těchto oblastech došlo mnohdy k zásadní změně. Určitá část z nich se s pomocí nově nalezené víry osvobodila z pout tak vážných problémů jako je alkoholismus, závislost na drogách a násilné a podvodné chování, nebo dokonce opustili svět zločinu. V jejich životě nepochybně došlo k výraznému zlepšení.

Nicméně tento druh pomoci se nedostává pouze těm, kteří vstupují mezi svědky. Drtivá většina náboženství a církevních organizací také vede k víře v Boha, poskytuje stejnou pomoc ve stejných oblastech, a poté, co lidé uvěří a obrátí se, vykazují v tomto ohledu stejné úspěchy. Není rovněž sporu o tom, že i ostatní společenské organizace, které svoji podstatou nemají s náboženstvím nic společného, například Anonymní alkoholici nebo střediska pro pomoc závislým na drogách a další instituce, mohou vykázat podobná čísla v počtu vyléčených lidí. Navíc naprostá většina z těch, kteří se svědky stávají, tyto závažné problémy nemá.

Je proto třeba se znovu zeptat: Jakkoli se zisk z členství mezi svědky zdá vysoký, *jakou cenu* každý, kdo vstupuje, nakonec zaplatí? Je touto cenou to, že za život v organizaci svědků Jehovových se platí ztrátou svobody vyjadřovat pravdu, víru a lásku spontánním způsobem, a místo toho se musíme podřít nadvládě lidí? A pokud ke ztrátě této svobody dojde, nastalo v našem životě vůbec nějaké zlepšení? Zdá se, že prospíváme. Ale prospíváme jako křesťané?

Je samozřejmé, že tyto zkoumavé otázky by si měli klást lidé ve všech náboženstvích, která mají křesťanský základ, a já doufám, že to, o čem píši, se prokáže jako dobrá pomoc pro lidi s různým náboženským zázemím. Závažný problém, který předkládám, se zdaleka netýká jenom náboženské skupiny, o které pojednávám. Dotýká se samotné podstaty dobrého poselství o Božím synu Ježíši Kristu.

### *V čem spočívá rozdíl*

Před několika stoletími, v době reformace, mnozí lidé na základě svého svědomí pociťovali nutnost odmítnout církevní nadvládu nad svou vírou a životem. Jeden z nich vyjádřil svoje křesťanské přesvědčení takto:

Křesťan je svobodným pánem nade vším a není podřízený nikomu.

A doplnil:

Křesťan je poslušným služebníkem ve všem a podřízený každého.<sup>1</sup>

Zdánlivě se jedná o dva protichůdné výroky. Zdánlivě. Uvedený výrok pouze parafrázuje slova apoštola Pavla v 1. Korint'anům 9:19:<sup>2</sup>

Jsem svobodným člověkem, a nemám žádného pána. Ale ze své vůle jsem se stal služebníkem každého, abych získal na svoji stranu co nejvíce lidí.

Nacházíme zde významný rozdíl. V prvním případě se jedná o vynucenou podřízenost, která je vyžadována lidmi, jež o sobě prohlašují, že nad námi mají nadřazené postavení, a trvají na tom, abychom se jejich autoritě plně podrobili. V druhém případě vidíme dobrovolnou podřízenost a službu druhým, která nenuceně, přirozeně, svobodně pramení z našeho srdce. Podvolujeme se a sloužíme druhým ne proto, že nám to nařizují nebo že to po nás vyžadují, ale protože vidíme, že to *potřebují*, a že takový přístup přináší obecný prospěch. Pavel nad sebou neuznával žádného pána kromě toho, kterého pro něj ustanovil Bůh jako jeho Hlavu a Mistra, Ježíše Krista, a neskláněl se před nikým jiným, ať již to byl jednotlivec nebo skupina lidí. O všech, kdo si osobovali nárok mít autoritu nad ostatními, se vyjádřil takto:

Nenápadně se mezi nás vplížili, aby slídili po naší svobodě, kterou máme v Kristu Ježíši, a chtějí nás zahrnout do otroctví (pokouší se spoutat nás pravidly a nařízeními, *Phillips Modern English*). Byl jsem tak pevně rozhodnut uchránit pro vás přesný význam dobré zprávy, že jsem těmto lidem, byť jen na chvíli, ani z úcty neustoupil.<sup>3</sup>

Apoštol Pavel rozhodně nebral na lehkou váhu skutečnost, že by křesťanská svoboda měla být obětována náboženské vrchnosti. Slova, která byla uvedena na začátku této kapitoly,

<sup>1</sup> Martin Luther ve svém traktátu „*O svobodě křesťanského člověka*“.

<sup>2</sup> Překlad *New English Bible*.

<sup>3</sup> Galat'anům 2:4, 5, *Jerusalem Bible*.

napsal lidem, kteří dopustili, aby byli zaváděni na scestí nesprávně uplatňovaným Božím slovem nebo pokrouceným dobrým poselstvím. V jeho době to zejména znamenalo, že někteří lidé násilně nutili křesťany, aby se znovu závazně podrobili smlouvě Zákona, a tím podstatně omezili svoji svobodu v Kristu. Proč byl tento nátlak tak zákeřně nebezpečný? Vždyť přece nešlo o nic víc, než vzít tentýž Bohem posvěcený Zákon, který kdysi slavnostně předal Mojžíšovi, a začít ho uplatňovat pro křesťany. Co na tom mohlo být špatného, a proč Pavel trval na tom, že by uplatňování tohoto Zákona vedlo „k opětovnému svázání otrockým jhem“?

Toto nebezpečí částečně spočívalo v tom, že podřízenost takovému zákonu by s sebou nevyhnutelně přinesla uspořádání, ve kterém by opět začali hrát závažnou roli muži, kteří by plnili roli vykladačů zákona. Jejich rozhodnutí by následně měla váhu závazných pravidel a bezprostředně poté by následovalo vytvoření soudních orgánů neboli církevních soudů, které by dohlížely na dodržování vydaných pravidel, případně jejich vynucování a nakonec trestání těch, kdo by se příkazům nepodrobili. Neznamenalo by to nic jiného než návrat ke kněžskému prostřednictví, tentokrát ale nad křesťany, ačkoli ti měli mít pouze jediného kněze a prostředníka, Božího syna.<sup>4</sup> Jaké tedy mohly být důvody, které v prvním století vedly některé muže v křesťanských sborech k touze znovu zavést dodržování Zákona? Není sporu o tom, že - ať vědomě nebo podvědomě - tito muži chtěli získat kontrolu a autoritu nad ostatními. Toužili po získání moci nad svými bližními a vytvoření mezistupně mezi spolukřesťany a jejich oprávněnou Hlavou, Ježíšem, což představovalo jeden ze zaručených způsobů, jak takovou moc získat. Jejich odsouzeníhodné jednání naplnilo Pavlova prorocká slova ve Skutcích 20:29, 30:

Vím, že po mém odchodu vstoupí mezi vás utlačující vlci a nebudou něžně zacházet se stádem, a z vás samotných povstanou muži a budou mluvit převrácené věci, aby za sebou odvedli učedníky.<sup>5</sup>

Jejich argumenty vypadaly hodnověrně, zdály se logické, a jak vidíme z Pavlových slov, mnozí se nechali přesvědčit a přijali tento druh výkladu jako pravdu Božího slova. Zastánci dodržování Zákona například mohli druhé přesvědčovat o tom, že Bůh vyžaduje spravedlnost a svatost – což je jistě pravda – a že bez zavedení nějakého zákona v této věci hříšní lidé sklouznou do nepravostí. To se samozřejmě může stát mnoha lidem, možná většině, ale v žádném případě by se to nemělo stát opravdovému křesťanovi. Jako první krok pro dosažení svého cíle si zákoníci zvolili vynucování obřizky zavedené před dvěma tisíci lety v Abrahamově době. Nehodlali ale zůstat pouze u ní, a postupně ke svým požadavkům navrhovali další a další rysy Zákona, o kterých prohlašovali, že jsou rovněž nezbytné k dosažení spravedlivého postavení před Bohem a k uchování čistoty sboru.<sup>6</sup>

Je patrné, že nejzávažnější nebezpečí spočívalo ve způsobu, kterým přehnané zdůrazňování Zákona měnilo vztah křesťana k Bohu, ke kterému mělo docházet jediné prostřednictvím Krista. Dále ve způsobu, kterým se měnil pohled na základ křesťanské naděje a na to, jaké činnosti jsou vlastně službou Bohu, kterou by On schvaloval. Pavel jasně rozpoznával takový směr jako závažné porušení a popření původního dobrého poselství, jehož

<sup>4</sup> 1. Timoteovi 2:5; Hebrejcům 4:14-16; 7:11-18.

<sup>5</sup> Základním významem řeckého slova (*barys*), které se zde překládá jako „utlačující“, je „těžký“. Stejně slovo použil Ježíš u Matouše 23:4, když říkal, že farizeové svým striktním zachováváním tradic nakládají lidem „těžký náklad“. Svoji úlohu zde hraje i váha autoritářského systému, jehož příkladem je Diotrefes, popisovaný ve 3. Jana 9, 10.

<sup>6</sup> Skutky 15:5, 10 ukazují, že sporným bodem nebyla nikdy samotná obřizka, ale dodržování celého zákona. V 10. verši popisuje Petr zákon jako tíživé „jho“, které není nikdo schopen nést.

kázáním byl Bohem a Kristem pověřen.<sup>7</sup> V následující pasáži Písma zcela jasně vysvětlil, o jaký závažný rozdíl se jedná:

Vy, kteří se snažíte nalézt spravedlnost ze Zákona, se takovým jednáním odcizujete Kristu; odpadáte od Boží milosti. Ale my vírou dychtivě očekáváme skrze Ducha spravedlnost, ve kterou doufáme. Protože v Kristu ani obřízka ani neobřízka nemají žádnou hodnotu. To jediné, na čem opravdu záleží, je víra, která je vyjádřena prostřednictvím lásky.<sup>8</sup>

V těchto několika slovech - „víra, která je vyjádřena prostřednictvím lásky“ - inspirovaný autor shrnuje ústřední myšlenku křesťanského života. K tomuto životu nás nemůže nutit obava, zda dodržujeme pravidla, ani to, zda nás za jejich dodržování druzí budou schvalovat, a už vůbec ne negativní pocit strachu, že za porušení předepsaných pravidel a nařízení bude následovat předvolání před právní výbor. Muži a ženy jsou ke křesťanskému způsobu života podněcováni vírou a láskou. Víra a láska jsou tou pozitivní silou, která nejenom působí proti našim sklonům k hříchu, ale zároveň nás také povzbuzuje ke znamenitým skutkům, které jsou ovocem nenarušeného vztahu k Božímu synu.

Příklad z rodinného prostředí snad může pomoci jako znázornění, které by ještě výrazněji ukázalo, v čem spočívá rozdíl mezi životem pod Zákonem a životem pod Boží milostí – k jak odlišným výsledkům tyto odlišné přístupy nakonec vedou.

Představte si domov, ve kterém manžel je zároveň otcem i rozhodujícím živitelem rodiny. Řekněme, že by se rozhodl prokázat schopnost řídit svoji domácnost prostřednictvím mnoha různých zákonů a vymezením pravidel, které má jeho žena dodržovat. Například jakým způsobem, v jakém dnu týdne a přesně v kolik hodin by se měla starat o rodinu a domácnost – kdy uklízet dům, kdy nakupovat, kdy vařit, kdy prát a žehlit, kdy ukázněvat děti. Není sporu o tom, že takový manžel by mohl žít ve velmi uspořádaném domově, ve kterém by se všechno odehrávalo podle jeho rozvrhu. Dá se ovšem také se značnou jistotou říci, že manželka tohoto pána domu by ke štěstí měla velmi daleko. On sám by ještě mohl prožívat určitý druh uspokojení z toho, že díky tomu, že ho ostatní poslouchají, všechno v rodině běží jako na drátkách, podle předem daného seznamu pravidel, přesně tak, jak on to požaduje. Bohužel tento muž by nikdy nebyl schopen zjistit, zda ti, kteří se mu podřizují, se mu podřizují proto, že ho mají rádi.

Představme si teď manžela, který věří v moc lásky a laskavosti, manžela, který netrpí falešnou představou, že jeho manželka je povinna ho poslouchat. Naopak, svojí ženy si váží a věří jí, nepochybuje o její inteligenci a její schopnosti dobře spravovat domácnost na základě vlastní úvahy a osobní iniciativy. Manžela, který věří, že jeho partnerka má stejný zájem jako on na tom, aby jejich společný život byl úspěšný, a podle tohoto poznání s ní také jedná. I tento domov bude zřejmě uspořádaný a dobře udržovaný. Jak šťastně, uvolněně, svobodně se v něm ale bude žít - na rozdíl od toho předcházejícího! Takové příjemné ovzduší vznikne proto, že manželé spolu o věcech diskutují a snaží se dávat přednost společným závěrům a rozhodnutím, spíše než by se všechno podřizovalo tomu, co řekne muž, protože „on si myslí, že to tak má být“. Aniž by bylo vydáno jediné pravidlo nebo nařízení, domácnost, kterou chválíme, bude čistá, jídlo včas a dobře připravené, šaty vyprány a vyžehleny, děti poslušné, vážící si a respektující svého otce. Teprve tehdy hlava rodiny může pociťovat opravdové uspokojení a radost a vědomí, že všechno je, jak má být, protože jeho žena ho miluje, chce s ním být a na její rodině jí opravdu záleží.

Jak patrně, navenek se obě rodiny mohou zdát stejné. Ale co se v nich odehrává, je od sebe na hony vzdáleno; klíč k propasti, která je od sebe odděluje, spočívá v motivaci a v

<sup>7</sup> Galat'anům 1:1, 8-12.

<sup>8</sup> Galat'anům 5:4, 5, NIV.

duchu, kterým se výsledků dosahuje. A stejně propastně rozdílný je život dvou křesťanů, z nichž jeden je ovládán Zákonem, a druhý Kristem a Boží nezaslouženou laskavostí, jež skrze něj přichází.

V tom všem se nepochybně zrcadlí Boží moudrost. Láska a víra jsou ve skutečných Božích „směrnících“, které zasahují do hloubi našich myšlenek a srdcí. Mohou postihnout každou oblast našeho života způsobem, kterému se pravidla a zákony nikdy nemohou ani přiblížit. Vždyť jediné proto, že mu nic není nařízeno, ocitá se křesťan v postavení, ve kterém dává najevo, kým je ve svém srdci. A pouze to se také u Boha počítá.

Čím déle jsem byl členem vedoucího sboru svědků Jehovových, tím palčivěji jsem tuto spornou otázku pociťoval. Shledával jsem, že při zasedání vedoucího sboru je nepoměrné množství času věnováno rozhodování o tom, podle jakých pravidel se má řídit soukromý život jednotlivců. Viděl jsem, jak jedno nařízení vede k problémům, jejichž řešení si vyžaduje vydání dalšího nařízení, kterým by se pak konečně dalo posoudit, zda druzí jednájí správně. Tak jsme se usnesli, že jediné budou-li druzí poslouchat námi vydané pokyny, budou moci být počítáni za spravedlivé před Bohem. Nemohl jsem než se ptát: Proč bychom to takto vůbec měli dělat? Máme my, velmi úzká skupina mužů, skutečně oprávnění od samotného Boha, abychom toto dělali? Jaká je naděje, že tímto jednáním prospíváme těm, kterým máme sloužit?

Pochopil jsem hloubku celého problému až v okamžiku, kdy jsem si uvědomil, že biblická svoboda v našich životech není pouze svobodou od nadvlády mojžíšského Zákona. Nikoli, biblickou svobodou je míněno takové pojetí svobody, ve kterém do našeho života nezasahuje žádná soustava zákonů. Jsme svobodní, když naše jednání není vynucováno žádnými pravidly. K dosažení schváleného postavení v křesťanském sboru existuje cesta, která je vznešenější než cesta zákonů a pravidel. Osvobození člověka od pravidel je klíčem, který činí křesťanskou svobodu možnou, dosažitelnou a žádoucí.

Zákony a pravidla samy o sobě nejsou špatné (a mnoho lidí by se bez nich neohlíželo vůbec na nic).<sup>9</sup> Ale láska a víra jsou jim natolik nadřazeny, že dokážou vykonat mnohem více než zákony; dokážou vytvořit spravedlivého ducha, který vychází ze srdce. Neboť komu bychom více důvěřovali, koho bychom více uznávali a koho bychom si více vážili: člověka, který říká, že se nedopouští špatnosti, „protože je to proti zákonu“, nebo člověka, který se špatnosti nedopustí, „protože takové jednání by bylo kruté a bezbožné“? V prvním případě vidíme někoho, koho zajímá pouze zákon a jeho dopad, ve druhém případě hledíme na člověka se srdcem na správném místě.

Když Bůh uzavíral s Izraelity smlouvu, nepovolával jednotlivce, ale celý izraelský národ, lidi dobré i špatné, věřící i lhostejné, každého bez výjimky. Podle toho také vypadalo duchovní nasazení tohoto národa jako celku, ať v době povolání nebo později. Zákon se pro ně jevil jako nezbytný a sloužil jako vychovatel, který je měl vést k Mesiášovi – stejně jako „pedagogové“ v dávných dobách přiváděli děti k jejich učitelům.<sup>10</sup> Zákon učinil hříchy Izraelitů zřetelným, ukázal jejich neschopnost se z něj vymanit a zdůraznil potřebu vykupitele.<sup>11</sup> Byl stínem budoucích věcí a v symbolech předstínil skutečnost, která nastala v Kristu.<sup>12</sup> Izraelský národ by bez Zákona po 1500 letech existence zcela ztratil uspořádání, do kterého jej uvedl Bůh, a tak by Mesiáš ani neměl kam přijít a kde být rozpoznán. Na rozdíl od izraelského národa k sobě Bůh povolává křesťany jako své syny prostřednictvím Krista, každého jednotlivě, podle stavu jejich srdce a jeho touhy, nikoli na základě příslušnosti k tělesné rodové linii. Jejich učitel již přišel, a křesťané nepotřebují žádného dalšího vychovatele, aby

<sup>9</sup> Srovnej 1. Timoteovi 1:8-10.

<sup>10</sup> Galatánům 3:23-26, NRSV.

<sup>11</sup> Galatánům 3:19, 21, 22.

<sup>12</sup> Kolosanům 2:16, 17.

je k němu dovedl. Nejsou již „*pod Zákonem*“, ale „*pod Boží milostí*“, pod Boží nezaslouženou laskavostí. Odevzdali se Bohu, a jeho Duch je motivuje.<sup>13</sup> Působení Božího ducha je nesrovnatelně jistější ochranou před špatným jednáním než litera Zákona nebo souhrn pravidel a je také mocnější silou při vedení k dobrému jednání. Pokud tuto skutečnost někdo nechápe, pak bohužel také nerozumí tomu, o čem je dobré poselství. Kromě toho, že si takoví lidé neváží nabízené svobody, jejich postoj rovněž naznačuje, že projevují neúctu k tomu, co pro ně Kristus vykonal, když jim umožnil nadále již „*nežít pod Zákonem*, ale pod nezaslouženou laskavostí“.

Stejně jako v mnoha jiných oblastech života i pro náboženství platí výrok, že „*cenou za svobodu je nikdy neustávající bdělost*“. Ke ztrátě křesťanské svobody často dochází nikoli v důsledku jejího násilného odnětí, ale spíše jejím nenápadným, postupným odebráním. Krok za krokem vede k tomu, že křesťané dovolují jiným, aby za ně přebírali jejich svědomí, aby za ně mysleli a činili rozhodnutí. Najednou už to není tak, že by křesťan sám studoval Boží Slovo, že by jeho srdce bylo ovlivněno samostatným studiem Bible nebo že by jeho víra byla výsledkem tohoto nezávislého studia. To, čemu v důsledku věří, je víra přejatá z druhé ruky, která je produktem uvažování a dovozování jiných. Pokud k tomuto procesu dojde, lhostejno z jakého důvodu a do jakého stupně, pak to znamená zřeknutí se práv dědičně spjatých s křesťanskou svobodou a také to znamená, že jsme tím omezili hodnotu naší víry a lásky a schopnost je plně vyjádřit. Plné vyjádření víry a lásky totiž musí vycházet z našeho srdce a být dobrovolné, a to je možné pouze v prostředí křesťanské svobody. Neboť „*kde je Duch Páně, tam je svoboda*“.<sup>14</sup>

Je možné po pravdě říci, že taková křesťanská svoboda je podporována v organizaci svědků Jehovových? Dochází v jejich sborech k projevům lásky a víry, jež spontánně plynou z vnitřního přesvědčení a nejsou vynuceny vnějším nátlakem? Jsem toho názoru, že důkazy svědčí o tom, že tomu tak není. Osobně mě o tom přesvědčila také léta strávená ve vedoucím sboru svědků Jehovových. Všichni svědkové určitě nejsou ovlivněni stejnou mírou. Někteří se s organizačním nátlakem vyrovnávají lépe. Lépe vzdorují zasahování do svého soukromí a ze všech sil se snaží vyhýbat úzkoprsému pojetí víry a zkonstatělosti, která je důsledkem strnulého myšlení. Umí být nenucení a jednají s volností, která je pozoruhodná. Váha důkazů ale ukazuje, že tak dokáží jednat *nikoli v důsledku vlivu organizace, ale navzdory* jejímu působení. Ačkoli tato situace se netýká výlučně svědků Jehovových, domnívám se, že všichni z nich jsou tomuto nezdravému tlaku vystaveni a všichni jsou jím negativně ovlivňováni. Postoj, který je jim vštěpován, není založen na pravdě – na pravdě, která osvobozuje – ale na jejím pokřivení. A zkreslená pravda, která je jim předkládána, nevyhnutelně zkresluje jejich porozumění toho, co znamená následovat Božího syna. To jim také brání, aby do nejvyšší možné míry sami napodobovali jeho vlastnosti. Proto nemohou napodobit mnohé jeho projevy lásky a víry, ke kterým by je jinak jejich srdce vedlo, a namáhají se v oblastech, pro které ani oni sami nevidí biblický důvod. Tak či onak, do míry menší nebo velké, ztrácejí křesťanskou svobodu. Hluboká pravda, že „*když nás Kristus osvobodil, tak také chtěl, abychom zůstali svobodní*“, je pro ně zahalena nebo o ní již vůbec neví.

Tato situace má více než jeden důvod. Příští kapitola bude zaměřena na jednu z hlavních příčin.

<sup>13</sup> Římanům 6:14-19.

<sup>14</sup> 2. Korint'ánům 3:17, RSV.